

## PŘÍPADOVÁ STUDIE ELEMENTÁRNÍHO PSANÍ BĚHEM DISTANČNÍ VÝUKY

### REMOTE ELEMENTARY WRITING INSTRUCTION: A CASE STUDY

**Teresa Vicianová<sup>1</sup>, Alžběta Jurasová<sup>1</sup>,  
Tomáš Horčíčka<sup>1</sup>, Michal Šafařík<sup>1</sup>**

<sup>1</sup> Katedra primární pedagogiky, Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

#### **Abstrakt**

Příspěvek přináší výsledky případové studie elementárního psaní v době distanční výuky. Jejím cílem bylo zmapovat realizaci výuky psaní v prvním ročníku základní školy při distanční výuce během školního roku 2020/2021. Výzkumný vzorek studie byl tvořen učitelkou, žáky a rodiči, kteří retrospektivně reflektovali zkušenosti s distanční výukou psaní prostřednictvím rozhovorů, dotazníků a projektivní metody. Zjištění poukazují mimo jiné na důležitost role učitele-profesionála ve výuce elementárního psaní, který je z pohledu všech zúčastněných stran jen obtížně zastupitelný.

**Klíčová slova:** *distanční výuka, výuka psaní, elementární psaní, případová studie*

#### **Abstract**

This case study deals with remote writing instruction of first grade students during the emergency school closure in the 2020/2021 school year. A class teacher, her students and their parents retrospectively reflected on their experiences with online writing instruction via semi-structured interviews, open-ended question surveys and a projective method. Our findings highlight the key role of a teacher's expertise not only in elementary writing instruction but most importantly in the field of didactic transposition.

**Keywords:** *distance learning, writing instruction, elementary writing, case study*

## 1 ÚVOD

Uzavření škol v důsledku protipandemických opatření vedlo k zavedení distanční výuky v dosud nevídaném rozsahu. Případová studie vychází z aktuální potřeby distanční výuky. Pozornost je zaměřena na výuku elementárního psaní jakožto klíčové dovednosti osvojované na počátku vzdělávání v 1. ročníku ZŠ.

## 2 TEORIE

Příspěvek vychází z tuzemských i zahraničních studií. Klíčovým zdrojem byla tematická šetření ČŠI (2020, 2021). První se vyznačuje pohotovostí, jelikož bylo provedeno již měsíc po uzavření škol. Následující rok inspekce zachytila proces vývoje distanční výuky a adaptaci škol na nutné změny (srov. ČŠI, 2021). Dalším nosným zdrojem byla studie Skara et al. (2021), zaměřující se na komparaci kvalitativních znaků písma, rychlosti a postoje dvou kohort žáků, z nichž jedna byla zasažena protipandemickými opatřeními. Studie též čerpá z prací Rokose a Vančury (2020) nebo Broma et al. (2020).

## 3 METODOLOGIE VÝZKUMU

V souladu s uvedeným cílem výzkumu případové studie je hlavní výzkumná otázka stanovena následovně: Jak probíhala distanční výuka psaní v prvním ročníku ZŠ? Data od učitelky a žáků ( $n = 17$ ) byla získána pomocí polostrukturovaných interview, pohledy rodičů ( $n = 11$ ) zmapoval dotazník. S žáky jsme uplatnili doplňující projektivní metodu spočívající v autokresbě při výuce psaní v prvním ročníku. Záznamy všech rozhovorů byly doslovně přepsány. Na základě jejich kódování a následné triangulace byl identifikován systém významových kategorií a jejich vzájemných vztahů, které byly následně interpretovány.

## 4 VÝSLEDKY

Výstupem studie bude detailní popis reality výuky psaní na konkrétní škole v době jejího uzavření. Prozatímní výsledky specifického výzkumu hovoří o pohledech všech účastníků na realizaci distanční výuky elementárního psaní se zaměřením na použité metody a pomůcky, spolupráci a komunikaci účastníků, podporu žáka, na pozitiva a negativa distanční výuky psaní. Mezi značně

převažujícími negativy dominuje problematika didaktické transformace. Výsledky vypovídají také o kontrastech a shodách v pohledech jednotlivých skupin účastníků na některé oblasti online výuky psaní v prvním ročníku. Z kreseb žáků je patrné, že si výuku elementárního psaní spojují převážně se školním prostředím.

## 5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Případová studie rozšiřuje povědomí o vlivu uzavření škol na výuku elementárního psaní. To je oblastí, jež byla dosud neodmyslitelně spojena s bezprostřední součinností učitele a žáka. Dosavadní časopisecky publikované výzkumy a šetření zaměřené na výuku elementárního psaní formou distanční výuky (srov. ČŠI, 2020) byly vedeny kvantitativní cestou. Předkládaná kvalitativní studie tedy poskytuje pohled z jiné strany. Tím napomáhá k lepšímu porozumění fenoménu distanční výuky a propojení s výzkumem na celostátní úrovni (srov. ČŠI, 2020).

## 6 LITERATURA

- Brom, C. et al. (2020). Mandatory Home Education During the COVID-19 Lock-down in the Czech Republic: A Rapid Survey of 1st–9th Graders' Parents. *Frontiers In Education* 103(5).
- Česká školní inspekce (2020). *Vzdělávání na dálku v základních a středních školách. Tematická zpráva* [online]. Česká školní inspekce.
- Česká školní inspekce (2021). *Distanční vzdělávání v základních a středních školách: Přístupy, posuny a zkušenosti škol rok od nástupu pandemie nemoci covid-19. Tematická zpráva*. Česká školní inspekce.
- Rokos, L. & Vančura, M. (2020). Distanční výuka při opatřeních spojených s koronavirovou pandemií – pohled očima učitelů, žáků a jejich rodičů. *Pedagogická orientace*, 30(2), 122–155.
- Skar, G. B. U., Graham, S., & Huebner, A. (2021). Learning loss during the COVID-19 pandemic and the impact of emergency remote instruction on first grade students' writing: A natural experiment. *Journal of Educational Psychology*. <https://doi.org/10.1037/edu0000701>

## PODĚKOVÁNÍ

Studie probíhala v rámci projektu specifického výzkumu Pedagogické fakulty MU: *Studie případu jako badatelský přístup ve výzkumu vzdělávání* (MUNI/A/1552/2020).